

การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด*

An Applications of Buddhism's Four Brahmavihara to the Administration for Child Development Center in kaset wisai District of Roi et Province

กรรณิกา ละอองทอง

Kannika Laongthong

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

Teeraphat Thinsandee

กุศล ศรีสารคาม

Kuson Srisarakham

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Thailand.

E-mail: Laongthong @gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 2) เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้ พรหมวิหาร 4 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะ การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูผู้ดูแลเด็กที่ ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 127 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิจัยพบว่า 1. ค่าเฉลี่ยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านเมตตา รองลงมา คือ ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านมุทิตา 2. ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ที่มีอายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และโดยรวม ไม่แตกต่างกัน และค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ที่มีตำแหน่งต่างกัน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา และโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านมุทิตา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพนักงานตามภารกิจ อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ที่พบว่า 1) ด้านเมตตา ครูผู้ดูแลเด็กควรมีความโอบอ้อมอารี ต่อเด็กนักเรียนทุกระดับชั้น ทุกคนตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียนทุก

* Received 10 January 2019; Revised 7 March 2019; Accepted 8 May 2019



คน 2) ด้านกรุณา ครูผู้ดูแลเด็กควรให้ความช่วยเหลือนักเรียนทุกคน 3) ด้านมุทิตา ครูผู้ดูแลเด็กควรย่องชมเชย แสดงความยินดี 4) ด้านอุเบกขา ครูผู้ดูแลเด็กควรปกครองเด็กนักเรียนในชั้นเรียนด้วยความเป็นธรรม

คำสำคัญ: พรหมวิหาร 4, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

Abstract

The objectives of this research are for this research. The objectives of this research are 1) to study the application of Brahmavihara 4 2) to compare the application of Brahma Vihara 4 3) to study the recommendations. Application of the Brahma Vihara 4 sample groups including teachers who care for children who Working in the Child Development Center of 127 people. Tools used in the research. as a questionnaire Data were analyzed by using a computer program. The results of the research were as follows: 1. The average of the application of the Brahmavihara 4 showed that the average of the overall application of the Brahmavihara 4 was at a high level. Considering each aspect, it was found that the aspect with the highest mean was compassion, followed by upekkha and compassion, and the aspect with the lowest mean was Mudita. The work experiences were different, benevolence, compassion, equanimity, equanimity, and overall were not different. and the mean of the application of the 4 Brahma Viharas with different positions, mercy, compassion, equanimity, and overall were not different. the side of muttita The difference was statistically significant at the .05 level, with the civil servants having higher averages than the employees under the mission. significantly Statistics at the .05 level. 3. The results of the study suggesting the application of Brahma Vihara 4 found that 1) on the mercy aspect, the teachers who took care of the children should have generosity. for students of all grade levels Everyone, including the parents of all students 2) Kindness, teachers who take care of children should provide assistance to all students. 3) Mutita, teachers who take care of children should commend them. Congratulations 4) In terms of equanimity, teachers who take care of children should rule the students in the class with fairness.

Keywords: Buddhism's Four Sublime States of Mind, Child Development Center



บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือ สำคัญในการพัฒนาคน จึงต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยมุ่งเน้น ให้มีการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งได้บัญญัติไว้ใน หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ตามความในมาตรา 54 สรุปได้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษา เป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และ ดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ซึ่งการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความสามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และหมวด 16 การปฏิรูปประเทศ ตามมาตรา 258 ด้าน การศึกษา บัญญัติไว้ว่า ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรอง และพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู และ อาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่ เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการ บริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

ปัจจุบันรัฐบาลหรือหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนหรือใน ระดับปฐมวัยเป็นอย่างมาก ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาในการจัดการศึกษา รวม ถึงศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัญหาของครูผู้ดูแลเด็ก โดยพบว่าปัญหาส่วนใหญ่ด้านบุคลากร ขาดความพร้อม บุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งด้วยระบบอุปถัมภ์ พวกพ้อง วังเดิม เส้นสาย อาศัยเงินทอง ระบบการบริหารไม่มีมาตรฐาน ปัญหาด้านการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก การศึกษาปฐมวัย ที่ขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาด ความตั้งใจในการทำงาน ไม่มีใจรักในวิชาชีพ เพราะไม่ได้จบหลักสูตรด้านปฐมวัยโดย ตรง รวมถึงภาระ งานของครูที่มีมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน และงบประมาณในการพัฒนา สื่อไม่เพียงพอ ทำให้ขาดอุปกรณ์การสอนที่มีคุณภาพ และขาดการอบรมพัฒนาครูให้เข้าใจในวิทยาการใหม่ ส่งผลให้ครูขาด ทักษะในการพัฒนาอาชีพและพัฒนาตนเอง ปัญหาการปฏิบัติตนของครูที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นแบบอย่างแก่ เด็ก ไม่มีความรักและความอดทนในวิชาชีพทำให้บกพร่องในการดูแลและเอาใจใส่เด็ก ไม่กระตือรือร้นใน การปรับปรุงตนเอง ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ ครูไม่ให้ความสำคัญและไม่เข้าใจใน ธรรมชาติของเด็ก และขาดมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองและชุมชน และปัญหาด้านจรรยาบรรณต่อ วิชาชีพ ที่ไม่ยึดมั่นจรรยาบรรณในวิชาชีพครู คิดถึงแต่



ประโยชน์ส่วนตัว ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือการ ขาดคุณธรรมสำหรับการปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมงานที่ดี

จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ปัญหา การ ปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ที่ส่วนหนึ่งขาดคุณธรรมจริยธรรม ครูผู้ดูแลเด็กบางคน ขาดความ รับผิดชอบ มีระเบียบวินัยต่อการปฏิบัติหน้าที่น้อย ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการทำงาน ร่วมกับบุคคลอื่นใน หน่วยงาน เป็นต้น จนเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงานต่อ หน่วยงานและเพื่อนร่วมงาน ผู้วิจัย ในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กล่าวคือ เป็นครูผู้ดูแลเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเห็น ว่า ครูผู้ดูแลเด็กควรมีการนำหลักธรรมพรหม วิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา อันเป็น หลักธรรมที่ควรยึดถือปฏิบัติในการ ทำงานร่วมกันมาประยุกต์ใช้ อันจะเป็นผลต่อการปฏิบัติงานที่เป็น มาตรฐานอันดี เพื่อนำไปใช้ ในการปฏิบัติงานร่วมกันและพัฒนางานต่อไป จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความ สนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในเขต อำเภอกะชังศรีวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนว ทางการ ประยุกต์ใช้พรหม วิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในเขตอำเภอกะชังศรีวิสัย จังหวัด ร้อยเอ็ด ทั้งนี้ ผลที่ได้จากการ วิจัย สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็ก วางแผน กำหนดเป็นนโยบาย ปรับปรุงหรือ ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาพยิ่งขึ้น ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพใน การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและประชาชน รวมถึงเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู ผู้ดูแลเด็กคนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในเขต อำเภอกะชังศรีวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอกะชังศรีวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงาน และ ตำแหน่ง
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของ ครู ผู้ดูแลเด็กในอำเภอกะชังศรีวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่วิจัย ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอกะชังศรีวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 186 คน



2. กลุ่มตัวอย่างที่วิจัย ได้แก่ ครูผู้ดูแลเด็กที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอ เกษตรวิสัย จังหวัด จันทวน 127 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ยามาเน่ (Yamane, 1967, อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ, 2555)

จากนั้นกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยงาน ผู้วิจัยได้คำนวณตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละหน่วยงานโดยใช้สูตร ดังนี้ (ยุทธนา ศิริพรรณ, 2547, อ้างถึงใน พรณี ประภาวิชา, 2554)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นจาก การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออก 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะ แบบตรวจสอบรายการ (Check) เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการ ปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งระดับในการวัด ออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยได้มีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูล ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งเป็นงานวิจัย เชิงเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

2. กำหนดประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อจะ นำไปใช้ในการสร้างเป็นข้อคำถาม ในแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด และนิยามศัพท์เฉพาะของ การวิจัย โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แก้ไขปรับปรุง ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เสนอแนะ

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญทั้งสามท่าน

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ไป ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดสอบ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีคุณลักษณะคล้ายกันกับ กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยนี้ จำนวน 40 คน จากนั้น นำข้อมูลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ คือ 0.60 - 1.00 สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

7. จัดพิมพ์รูปเล่มเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป



การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด ถึงนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเกษตรวิสัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวม ข้อมูล
2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานเพื่อแนะนำตัวชี้แจงพร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของคำถาม คำตอบในแบบสอบถามให้เข้าใจถูกต้องตรงกัน
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลคืนด้วยตัวเอง
4. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบจำนวนแบบสอบถามจนครบจำนวน 127 ชุด และ ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและจัดลำดับข้อมูล
5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูล ซึ่งเป็นการทบทวนข้อมูลที่เก็บรวบรวม ให้ ครบถ้วน สมบูรณ์ และมีความถูกต้องแล้วจัดเตรียมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อให้สามารถ วิเคราะห์ข้อมูลได้ง่าย และสะดวกไม่สับสน
2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง นำมาวิเคราะห์ โดยการแจกแจง ความถี่ (Frequency) และหาค่า ร้อยละ (Percentage)
3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 มาวิเคราะห์ระดับการประยุกต์ใช้พรหม วิหาร 4 วิเคราะห์โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนน จากการตอบแบบสอบถามของครูผู้ดูแลเด็กในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครู ผู้ดูแลเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยจำแนก อายุ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่งต่างกัน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA โดยกำหนดนัยสำคัญ ทางสถิติเท่ากับ .05 เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัว แปรเป็นรายกลุ่ม หากพบว่ามีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ศึกษา จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่ หรือ การทดสอบภายหลัง (Post Hoc Procedures) เพื่อระบุว่าค่าเฉลี่ยของคู่ใดบ้างที่มีความแตกต่างกัน ด้วย วิธี Bonferroni
5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้ พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็กในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด นำมาวิเคราะห์เนื้อหา จัด ประเภทเนื้อหาที่มีความหมายใกล้เคียงกัน สรุปเป็นประเด็นร่วมกัน และแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอด้วย การพรรณนาความ



สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) คำนวณได้จากสูตร (ไพศาล วรคำ, 2555)

1.2 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือของแบบสอบถาม รายด้าน และทั้งฉบับ ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของ ครูผู้ดูแล เด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของระดับการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงที่สุด คือ ด้านเมตตา รองลงมา คือ ด้าน อุเบกขา และด้านกรุณา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ ที่สุด คือ ด้านมุทิตา ที่ผลการวิจัยเป็นดังนี้อาจสืบ เนื่องมาจาก ครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอ เกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาใน พระพุทธศาสนา และเป็น บุคลากรที่จะต้องให้ การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการ เรียนรู้ให้เด็ก เล็กได้รับการพัฒนาทั้ง ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัย ตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้นระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการ เรียนรู้ของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็ก ได้รับการศึกษาและการพัฒนา เป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุ สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรม ปัญหาท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัยให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่ สูงขึ้นต่อไป ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กที่จะคอย ให้ความช่วยเหลือ ตลอดจนจัดกิจกรรม เตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ การปฏิบัติงานดังกล่าว เป็นการ นำเอาหลักพรหมวิหาร 4 มา ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานดังที่ นางเยาว์ ภูน้ำย่อย (2558 : 16-18) ได้กล่าว ไว้ว่า การ ประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมอันประเสริฐสำหรับผู้ใหญ่ผู้นำหรือบุคลากร ครู ในการ บริหารดูแลสมาชิกที่ตนเองรับผิดชอบซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสังคม เพื่อให้เกิด ประโยชน์สุขแก่ ส่วนรวมและสร้างความสามัคคีกลมเกลียว รักใคร่ต่อกัน มีความยุติธรรม เที่ยงตรงปราศจากความลำเอียง ต่อบุคคล ดังนั้น พรหมวิหาร 4 จึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญอย่าง มาก สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิด ประโยชน์ในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการ ปฏิบัติงานของครู เป็นไปตามหลักธรรมและแนวทาง ในการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมให้ทุกคนมี ความสุขความเจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐวรรณ ฐิตาคม (2556 : 90 -100) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของ ผู้บริหาร



สถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 ผลการวิจัย พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและบุคลากรครูในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและบุคลากรครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 42 อยู่ในระดับมากทุกด้าน จำแนกเป็นรายด้านได้แก่ ด้าน เมตตภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกรุณาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านมุทิตาภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านอุเบกขาภาพรวมอยู่ในระดับมากตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ใน เขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการ ปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุ และประสบการณ์การทำงานต่างกัน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และโดยรวมไม่แตกต่างกัน และค่าเฉลี่ย ของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัด ร้อยเอ็ด ที่มีตำแหน่งต่างกัน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา และโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านมุทิตา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นข้าราชการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า พนักงานตามภารกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลการวิจัยเป็นดังนี้อาจสืบเนื่องมาจาก ครู ผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จะต้องดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การศึกษาแผนพัฒนาสามปี แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ การจัดทำหรือปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา แผนการจัดประสบการณ์การเตรียมสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การจัด สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การปฏิบัติงานดังกล่าว ข้างต้นเป็นหน้าที่รับผิดชอบ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559) ซึ่งการปฏิบัติงาน ดังกล่าวเป็นการนำเอาหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน จึงทำให้ผลการวิจัยเป็นดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุวรรณ์ มาตรบรรเทา (2559) ที่ได้ศึกษาการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอขามเฒ่าจังหวัด กาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านเมตตา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณาตามลำดับ บุคลากรดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงาน บุคคลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอขามเฒ่าจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมไม่ แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพศชายและเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อการใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานบุคคล ด้านมุทิตา มีความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน



3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่พบว่า 1) ด้านเมตตา ครูผู้ดูแลเด็กควรมีความโอ้อ้อมอารีต่อ เด็กนักเรียนทุกระดับชั้น ทุกคนตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียนทุกคน 2) ด้านกรุณา ครูผู้ดูแลเด็กควรให้ความช่วยเหลือนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ 3) ด้านมุทิตา ครูผู้ดูแลเด็กควรยอชมเชย แสดงความยินดี หรือมอบรางวัลให้กับนักเรียนที่ได้กระทำความดีตามโอกาสอันควร 4) ด้านอุเบกขา ครูผู้ดูแลเด็กควรปกครองเด็กนักเรียนในชั้นเรียนด้วยความเป็นธรรม มีความยุติธรรม และให้ความเสมอภาค แก่เด็กนักเรียนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน ที่ผลการวิจัยเป็นดังนี้อาจสืบเนื่องมาจาก ครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ต้องการให้ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพตามหลักวิชาการ นอกจากนี้เด็กนักเรียนยัง จะต้องได้รับการดูแล และได้รับความเอาใจใส่อย่างเป็นพิเศษ เพื่อให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้และมี พัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2559) ที่ระบุว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้ เด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยตาม ศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้นระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษา และการพัฒนา เป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนั้นข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา คือ ควรให้ความสำคัญโดยการส่งเสริมให้ประชาชนประพัตินาหลักธรรมมาปฏิบัติ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรักความปรารถนาดีต่อกัน ควรให้ความสำคัญโดยการส่งเสริมให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นและส่วนรวมฟังความคิดเห็นและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผลและควรให้ความสำคัญโดยการส่งเสริมให้ประชาชนประพัตินาปฏิบัติตนด้วยการวางใจเป็นกลาง วางเฉยกับ เรื่องที่ไม่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

สรุป

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1.1 ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านเมตตา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ท่านรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานด้วยความตั้งใจเสมอ ($\bar{X}$ = 4.36) รองลงมาคือ ท่านเสียสละความสุขส่วนตัวให้



ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน อย่างเต็มใจ ($\bar{X} = 4.34$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านได้นำหลักความเมตตาไปใช้ในการปฏิบัติ หน้าตัวอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.97$)

1.2 ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านกรุณา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ท่านให้คำปรึกษาและ ช่วยแก้ปัญหาเมื่อเพื่อนร่วมงานประสบ ปัญหาในการทำงาน ($\bar{X} = 4.11$) รองลงมาคือ ท่านมีความเห็นใจ เมื่อเพื่อนร่วมงานประสบกับปัญหา ความเดือดร้อน ($\bar{X} = 4.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ท่านพูดจากับเพื่อนร่วมงานหรือผู้ปกครอง ที่มาติดต่อราชการด้วยความจริงใจและพร้อมที่จะให้บริการ ($\bar{X} = 3.83$)

1.3 ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านมุทิตา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ท่านมีความดีใจกับเพื่อนร่วมงานที่ประสบกับความสุขในชีวิต ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมาคือ ท่านกล่าวยกย่องและชมเชยเพื่อนร่วมงาน เมื่อเพื่อนร่วมงาน ที่ประสบ ความสำเร็จในด้านต่างๆ ($\bar{X} = 3.97$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านมีความยินดีและเต็มใจให้บริการ กับผู้มาติดต่อราชการทุกคน ($\bar{X} = 3.35$)

1.4 ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านอุเบกขา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ท่านปฏิบัติตัวด้วยความเที่ยงธรรมต่อเพื่อน ร่วมงานเหมือนกันทุกคนเสมอ ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ท่านไม่เอนเอียงเข้าข้างเพื่อนร่วมงานคนใดคน หนึ่งที่สนิทสนมกันเป็นพิเศษ ($\bar{X} = 4.17$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ท่านประพฤติปฏิบัติตนตาม กฎระเบียบทางราชการอย่างเคร่งครัด ($\bar{X} = 3.51$)

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครู ผู้ดูแลเด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

2.1 ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีอายุต่างกัน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

2.2 ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และโดยรวม ไม่แตกต่างกัน

2.3 ค่าเฉลี่ยของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ในเขต อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีตำแหน่งต่างกัน ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้าน



อุเบกขา และโดยรวม ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านมุทิตา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็น ข้าราชการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าพนักงานตามภารกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นไม่แตกต่างกัน 3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแล เด็ก ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ด้านเมตตา ครูผู้ดูแลเด็กควรมีความโอบอ้อมอารีต่อ เด็กนักเรียนทุกระดับชั้น ทุกคนตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียนทุกคน ด้านกรุณา ครูผู้ดูแลเด็กควรให้ความช่วยเหลือนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ด้านมุทิตา ครูผู้ดูแลเด็กควรยกย่องชมเชย แสดงความยินดี หรือมอบรางวัลให้กับนักเรียนที่ได้กระทำความดี ตามโอกาส อันควร และด้านอุเบกขา ครูผู้ดูแลเด็กควรปกครองเด็กนักเรียนในชั้นเรียนด้วยความเป็นธรรม มีความ ยุติธรรม และให้ความเสมอภาคแก่นักเรียนทุกคนโดยเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1) ด้านเมตตา ครูผู้ดูแลเด็กควรมีความโอบอ้อมอารีต่อเด็กนักเรียนต่อเพื่อนร่วมงานตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียนทุกคน
- 2) ด้านกรุณา ครูผู้ดูแลเด็กควรให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนทุกคน ให้คำปรึกษาแก่เพื่อน ร่วมงานรวมทั้งผู้ปกครองเด็กนักเรียนด้วยความเต็มใจ
- 3) ด้านมุทิตา ครูผู้ดูแลเด็กควรมีความยินดีและเต็มใจให้บริการแก่เพื่อนร่วมงาน และ ผู้ปกครองทุกคน
- 4) ด้านอุเบกขา ครูผู้ดูแลเด็กควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กนักเรียนและผู้ปกครองรวมทั้งเพื่อนร่วมงาน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

- 1) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการ ปฏิบัติงานกับประสิทธิผลของการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2) ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 เพื่อการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 3) ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการ บริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.



- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2559). มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.
- ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556) ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอน พิเศษ 130 ง. 4 ตุลาคม. 2556.
- ณัฐวรรณ ฐิตาคม. (2556). การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2543). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สหายบล็อก และการพิมพ์.
- นงเยาว์ ภูน้ำย่อย. (2558). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พรณา ชานินอก. (2558). การใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารโรงเรียน ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษายางตลาด 3 จังหวัดกำแพงเพชร. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พรณี ประภาวิชา. (2554). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เขื่อน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. ใน การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ์ ฐานทตโต). (2556). การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุข ในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการ พัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก. 6 เมษายน. 2560.